

zaterdag

15.11.2014

20.00 Concertzaal

19.15 Inleiding door

Francis Maes

Rotterdams Philharmonisch Orkest

Beethoven & Shostakovich

CONCERTGEBOUW BRUGGE

Biografieën

Het Rotterdams Philharmonisch Orkest (NL) geldt als een van Europa's meest vooraanstaande symfonieorkesten. Sinds de oprichting in 1918 werd het orkest geleid door topdirigenten als Eduard Flipse, Jean Fournet, Edo de Waart, Valery Gergiev en Yannick Nézet-Séguin. Wereldwijd staat het bekend om de intense energie van zijn concerten, zijn succesvolle opnames en zijn innovatieve publieksbenadering. Met optredens van de Rotterdamse podia tot de internationale concertzalen trekt het orkest jaarlijks 150.000 à 200.000 bezoekers.

Jukka-Pekka Saraste (FI) studeerde viool en directie aan de Sibelius Academy in Helsinki. Hij is een voorvechter van zowel het romantische als het hedendaagse repertoire. Zo onderhoudt hij een uitstekende relatie met componisten als Lindberg, Saariaho, Cerha en Dusapin. Saraste is sinds 2010 chef-dirigent van het WDR Sinfonieorchester Köln. Daarvoor leidde hij het Oslo Philharmonic Orchestra, Scottish Chamber Orchestra, Finnish Radio Symphony Orchestra, Toronto Symphony Orchestra, BBC Symphony Orchestra en werkte hij met orkesten als London Philharmonic Orchestra, Philharmonia Orchestra, Leipzig Gewandhausorchester. Sarastes uitgebreide discografie reikt van de complete symfonieën van Sibelius en Nielsen tot werken van Bartók, Dutilleux, Mussorgsky, Prokofiev en Mahler. Van de York University in Toronto en de Sibelius Academy ontving hij een eredoctoraat.

Rudolf Buchbinder (AT) behoort tot de meest vooraanstaande pianisten wereldwijd. Hij is dan ook regelmatig te gast bij toporkesten en internationale festivals. Als voorbereiding op concerten en opnames neemt hij verschillende uitgaves ter hand en vergelijkt ze met de autografen. Meer dan 100 opnames documenteren zijn diverse repertoire, gaande van het volledige oeuvre voor piano van Haydn tot liveopnames van Brahms' pianoconcerto's. Veel van zijn opnames werden bekroond.

Uitvoerders en programma

Rotterdams Philharmonisch Orkest: orkest
Jukka-Pekka Saraste: dirigent
Rudolf Buchbinder: piano

—

Ludwig van Beethoven (1770-1827)

Pianoconcerto nr. 5 in Es, opus 73,

'Keizersconcerto' (1809-1811)

- Allegro
- Adagio un poco mosso
- Rondo (Allegro ma non troppo)

— pauze —

Dmitry Shostakovich (1906-1975)

Symfonie nr. 8 in c, opus 65 (1943)

- Adagio – Allegro non troppo
- Allegretto
- Allegro non troppo
- Largo
- Allegretto

Dit concert wordt u aangeboden met de steun van Bombardier.

Dit concert wordt opgenomen door Klara en uitgezonden op 15.12.2014 om 20 uur tijdens Klara Live. Bedankt voor het vermijden van storende geluiden, ook tussen de delen.

[Uw applaus krijgt kleur dankzij de bloemen van Bloemblad.](#)

Beethoven & Shostakovich

Keizersconcerto

Ludwig van Beethoven componeerde zijn *Vijfde pianoconcerto* in 1808-1809. Het concerto verscheen in 1810 in Londen en in 1811 in Leipzig. De Duitse uitgave bij Breitkopf & Härtel is opgedragen aan Aartshertog Rudolf van Oostenrijk. Friedrich Schneider speelde de première in Leipzig in november 1811. Beethoven concipieerde het als een werk waarin de pianist volop kan schitteren. In normale omstandigheden zou hij de pianopartij voor zichzelf hebben geschreven. In die periode moest hij noodgedwongen zijn optredens als pianist beperken wegens zijn toenemende gehoorproblemen.

Het concerto is ontstaan in een tijd van grote spanningen tussen Frankrijk en Oostenrijk. De militaire geest van het eerste deel is misschien een verwijzing naar de oorlogssituatie, maar een verband is nooit voldoende bewezen. De titel 'Keizersconcerto' stamt niet van Beethoven, maar van de Engelse uitgever. De titel refereert niet aan de toenmalige politieke situatie, maar moet eerder worden begrepen als een karakteraanduiding.

Keizerlijk of niet, het *Vijfde pianoconcerto* is geschreven in de hoge stijl, die in Beethovens tijd als muziek met waardigheid gold. De karakteristieken van de hoge stijl refereren aan de leefwereld van de toplaag van de toenmalige samenleving. Trompetten, pauken en hoorns werden geassocieerd met vorsten of hoge aristocraten. Ze wijzen op autoriteit vanwege hun band met het leger en de jacht. De keuze voor de hoge stijl blijkt verder uit de toonaard. Es-groot is de karakteristieke toonaard voor muziek met waardigheid, die uiting geeft aan verheven onderwerpen of diepgaande gevoelens. De thematiek van het eerste deel is doordrongen van marsritmes en militaire motieven.

Het concerto begint met een groots gebaar. Het orkest speelt de basisakkoorden van de toonaard, de solist vult ze aan met een demonstratie van virtuoos spel. Het gebaar keert terug bij het begin van de reprise en verkort bij de aankondiging van de cadens.

Toch blijft het niet bij een demonstratie van de hoge stijl alleen. De bijzondere schoonheid van dit concerto schuilt in de wijze waarop Beethoven de gebaren van de hoge stijl samenbrengt met een meer contemplatief karakter. Na de voorstelling van het beginthema trekt de pianist zich terug in een pianissimo-thema in de verre toonaarden van b-klein en B-groot. Die toonaard wijst vooruit naar het meditatieve tweede deel in B-groot, *Adagio un poco mosso*. Het langzame deel vormt in zijn geheel een prachtige oase van verstilde muziek. Op het einde kondigt de solist subtiel het thema van het afsluitende rondo aan.

Het thema van de finale is gebaseerd op het ritme van de volkse *gigue*, maar ook hier weet Beethoven het karakter op te waarderen. De eerste helft van het thema verhult de ritmische indeling van de maat, waardoor het thema zijn volkse karakter pas later prijsgeeft. Zoals in het eerste deel werkt Beethoven in de finale ook met contrasten tussen uitbundige en feestelijke gebaren en verstilde passages. Op het einde lijkt de piano zelfs uit te sterven op een zacht ritmisch *ostinato* in de pauken. De solist verbreekt de dromerige atmosfeer plots met een gebaar van bravoure en wordt daarin gevolgd door feestelijke fanfares in het orkest.

Symfonie nr. 8

In de oorlogsjaren schreef Shostakovich drie symfonieën, de nummers zeven tot negen. De eerste in de reeks is de *Zevende symfonie*, beter bekend onder de bijnaam 'Leningrad-symfonie'. Shostakovich begon het werk als ooggetuige van de belegering van Leningrad in 1941. De 'Leningrad-symfonie' werd spoedig een monument van de strijd tegen het nazisme, waarin Shostakovich de oorlog erg direct had uitgebeeld. In dit werk zocht hij geen grote verfijning of ingewikkelde structuren. Wat telde was de onmiddellijke overdracht van de ervaring van dreiging en geweld en van de hoop op een nieuwe toekomst.

In juli 1943 waren de vooruitzichten al positiever en zonderde Shostakovich zich af in Ivanovo. Componisten konden er gebruik maken van een buitenverblijf van de Componistenbond waar ze in alle rust konden werken. In twee maanden tijd voltooidde Shostakovich er zijn *Achtste symfonie*. De directe uitdrukking van de oorlogservaring was niet langer het doel van de compositie. De 'Leningrad-symfonie' had die rol al met verve vervuld. De componist concentreerde zich opnieuw op een normaal symfonisch project, zonder programma, zonder uitbeelding. De *Achtste* sluit nauw aan bij het concept en de toon van de *Vijfde symfonie*, maar de uitwerking en de graad van muzikale spanning zijn nog intenser uitgewerkt. De conflicten van de oorlog zijn wel degelijk voelbaar in de partituur, maar ze zijn abstracter en algemener uitgewerkt dan in de anekdotische *Zevende*.

In een interview van 18 september 1943 omschreef Shostakovich de *Achtste symfonie* als volgt: 'Er worden geen concrete gebeurtenissen in beschreven. Het werk drukt mijn gedachten en ervaringen uit, mijn verhoogde creatieve staat, die wel de invloed

moest ondergaan van het heuglijke nieuws over de overwinningen van het Rode Leger. Mijn nieuwe compositie is een poging om in de toekomst te kijken, naar de tijd die na de oorlog zal aanbreken.

De *Achtste Symfonie* bevat veel innerlijke conflicten, tragische zowel als dramatische. Maar in zijn geheel genomen is het een optimistisch, levensbevestigend werk ... Ik kan het filosofische concept van mijn nieuwe werk in drie woorden samenvatten: het leven is mooi. Al het donkere en sombere zal verdwijnen, en het mooie zal zegevieren.'

Jevgeni Mravinski dirigeerde de première van de *Achtste Symfonie* in de grote zaal van het Conservatorium van Moskou op 4 november 1943. Shostakovich droeg de partituur aan hem op.

Na het succes van de 'Leningrad-symfonie' waren de verwachtingen onrealistisch hoog gespannen. De *Achtste* móést wel teleurstellen. Vooraanstaande critici, zoals Ivan Sollertinski en Boris Asafev, vonden haar opmerkelijk beter dan de *Zevende*. De toon van de besprekingen wijzigde snel. In vergaderingen van de Componistenbond werd de compositie zwaar aangevallen. Vooral het gebrek aan een triomfantelijke finale werd de componist aangerekend. Met de eindoverwinning van het Rode Leger in zicht werd de pastorale finale van de *Achtste* te licht bevonden. De taal was te complex, de atmosfeer te pessimistisch. De compositie moest het zonder Stalinprijs stellen, wat neerkwam op een blamage voor een substantiële compositie. Shostakovich is nochtans altijd trots gebleven op zijn *Achtste*, die hij terecht rekende tot zijn meest intense composities.

Volmaakter kunnen wij het ons niet voorstellen

Begin januari 1809 begon Beethoven aan zijn *Vijfde pianoconcerto* en al in april van datzelfde jaar werd het voltooid. Hij droeg het op aan zijn leerling aartshertog Rudolph van Oostenrijk, voor wie hij dan ook de cadenzen van zijn eerste vier pianoconcerti schreef. Om hem in Wenen te houden – Beethoven was van plan zich in Kassel te vestigen – hadden aartshertog Rudolph, prins Lobkowitz en prins Kinsky hem op 26 februari 1809 een contract aangeboden dat hem een jaarlijks salaris van 4000 gulden garandeerde. Dit contract werd op 1 maart geratificeerd. Op 9 april verklaarde Oostenrijk Frankrijk de oorlog. Op 10 mei stond het Franse leger voor de poorten van Wenen, dat op 11 en 12 mei werd gebombardeerd en ingenomen. In die periode gingen Beethovens compositorische activiteiten onverminderd door. Naast het *Vijfde pianoconcerto*, componeerde hij nog de (piano-)introdactie van de *Koorfantasie*, die hij tijdens de première ervan (op 22 december 1808) had geïmproviseerd, het kwartet opus 74, de pianovariaties opus 76 en de pianosonate opus 79. Het vijfde is het enige pianoconcerto dat Beethoven, ten gevolge van zijn quasi volledige doofheid, niet zelf uitvoerde. In november 1810 werd het voor het eerst gepubliceerd door Clementi en in februari 1811 door Breitkopf & Härtel. Het ging (vermoedelijk) in première op 28 november 1811, in het kader van het 7e Gewandhaus-concert in Leipzig. Solist was Friedrich Schneider (1786-1953), organist aan de Leipzigse universiteitskerk (sinds 1807) en de Thomaskirche (vanaf 1812), dirigent en componist van onder meer drie pianosonates en maar liefst 23 symfonieën en 7 pianoconcerti. Dirigent was Johann Philipp Christian Schulz (1773-1827), gewezen leerling van de Thomasschule en theologiestudent aan de Leipzigse universiteit, die voor een muzikale carrière koos en in 1810 directeur

werd van de tweede Leipzigse Singakademie en de Gewandhaus-concerten. Zowel het talrijk aanwezige publiek als de criticus van de Allgemeine Musikalische Zeitung waren bijzonder enthousiast: 'Beethovens nieuwe concerto voor pianoforte (in Es dur) volgde. Het is zonder twijfel een van de origineelste, fantasierijkste, effectvolste maar ook moeilijkste van alle bestaande concerto's. Musik-director Schneider speelde het zo meesterlijk dat wij het ons niet volmaakter kunnen voorstellen' (uit A.M.Z. van 1 januari 1812). Het was Carl Czerny die het voor het eerst in Wenen speelde op 11 februari tijdens een benefietconcert, gecombineerd met een schilderijtentoonstelling, ten voordele van de Societeit voor liefdadigheid door Adellijke Dames!

Johan Huys

Rotterdams Philharmonisch Orkest

eerste viool

Igor Gruppman
Quirine Scheffers
Tommy Shimon
Itamar Shimon
Arno Bons
Mireille van der Wart
Shelly Greenberg
Cor van der Linden
Rachel Browne
Maria Dingjan
Marie-José Schrijner
Noëmi Bodden
Petra Visser
Sophia Torrenga
Annelieke Schaefer-van Beest
Loortje van den Brink

tweede viool

Charlotte Potgieter
Frank de Groot
Laurens van Vliet
Agnes Tönkö
Ebred Reijnen
Tomoko Hara
Elina Hirvilammi-
Staphorsius
Jun Yi Dou
Bob Bruyn
Letizia Sciarone
Eefje Habraken
Maija Reinikainen
Sumire Hara
Wim Ruitenbeek

altviool

Anne Huser
Maartje van Rheeden
Galahad Samson
Alison Ewer
Kerstin Bonk
Lex Prummel
Janine Baller

Francis Saunders
Veronika Lénártová
Pierre-Marc Vernaudon
Marieke de Jong
Rosalinde Kluck

cello

Floris Mijnders
Joanna Pachucka
Daniel Petrovitsch
Geneviève LeCouffe
Mario Rio
Gé van Leeuwen
Eelco Beinema
Carla Schrijner
Pepijn Meeuws
Sanne van der Horst

contrabas

Matthew Midgley
Ying Lai Green
Harke Wiersma
Robert Franenberg
Peter Leerdam
Jonathan Focquaert
Joost Maegerman
Arjen Leendertz

fluit

Juliette Hurel
Désirée Woudenberg
Adeline Salles
Charlotte Bletton

hobo

Karel Schoofs
Hans Cartignij
Ron Tijhuis

klarinet

Julien Hervé
Jan Jansen
Romke-Jan Wijmenga
Moniek Schippers

fagot

Pieter Nuytten
Hans Wisse
Joe Qiu

hoorn

Bob Stoel
Jos Buurman
Richard Speetjens
Laurens Otto

trompet

Ad van Zon
André Heuvelman
Jos Verspagen

trombone

Pierre Volders
Remko de Jager
Ben van Dijk

tuba

Hendrik-Jan Renes

slagwerk

Randy Max
Ronald Ent
Martin Baai
Mieke Buekers
Adriaan Feyaerts

pauken

Danny van de Wal

Taurus Kwartet

do 20.11.14 / 20.00 / Kamermuziekzaal
**Taurus Kwartet & Alasdair Beatson /
Engelse pracht**

Het verbluffende Taurus Kwartet en de Britse pianist Alasdair Beatson gidsen u doorheen de Engelse muziek. Een sinistere ondertoon overheerst zowel in Adès' *Darknesse Visible*, als in Elgars *Pianokwintet*. Britten verwerkt de muzikale erfenis van Purcell tot een adembenemend strijkkwartet.

Martyn Brabbins

za 29.11.14 / 20.00 / Concertzaal
deFilharmonie / Universele muziek

Muziek is universeel: meer hadden tijd- en zielsgenoten Britten en Shostakovich niet nodig om met elkaar te communiceren. Zij beschouwden muziek als sprekende metafoor. Britten's orkestinleiding *Young Person's Guide to the Orchestra* is hiervan een perfect voorbeeld en spreekt zowel leken als doorgewinterde kenners aan.

BESTEL UW TICKETS NU OP

WWW.CONCERTGEBOUW.BE
+32 70 22 33 02 / IN&UIT

17 ZAND 34
BRUGGE

||
**THE
KEYS**

The Keys steunen het Concertgebouw in de ambitie jong talent én internationale toporkesten te programmeren, met piano's van topkwaliteit.

www.the-keys.be

MUZE
MUSE

Ontdek meer klassieke muziek
op muzemuse.eu

 Vlaanderen
verbeelding werkt

 west-vlaanderen
de gebreken provincie

**BRU
GGE**

 **ZONE OF
DEBRUGGE**

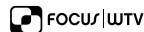
FLUXYS

DMorgen

Knack

Klara

**GO
BRA**
be

 FOCUS|WTV